

Õiguskantsler

Teie 20.02.2017 nr

Meie 21.03.2017 nr 6-1/170338/1701258

Kindlustusmaakleri elektroonilise aruandluse kohustus

Austatud []

Olete seisukohal, et kindlustusvahendustegevusega seotud aruannete digitaalse allkirjastamise nõue ei ole põhjendatud, kuna see nõuab eriteadmisi, mis ei kuulu kindlustusmaakleri pädevusse. Samuti juhite tähelepanu asjaolule, et aruannete elektroonilisele esitamisele puudub lihtsustatud alternatiiv.

Ei saa siiski asuda seisukohale, et kindlustusmaaklerite elektroonilise aruandluse kohustus on neil põhjustel põhiseadusega vastuolus.

Kindlustusmaaklerite aruandlust reguleerib [kindlustustegevuse seaduse](#) § 193, seda täpsustav rahandusministri 20.10.2015 määrusega nr 38 kehtestatud [“Kindlustusmaakleri ja välisriigi kindlustusmaakleri Eesti filiaali aruannete sisu, vorm ja esitamise korra”](#) § 3 lg 1 sätestab, et aruanded tuleb esitada elektrooniliselt. Lõikes 2 nähakse ette, et aruannete esitamisel tuleb järgida ka Eesti Panga presidendi 9. detsembri 2011. aasta määrusega nr 9 [„Nõuded XML-dokumentidena vormindatud aruannete esitamisele”](#) kehtestatud tehnilisi nõudeid.

Finantsinspektsioon esindaja selgitas, et elektroonilised aruanded esitatakse XML-is (*eXtensible Markup Language*) vormindatud dokumentidena. Aruande esitamisel Finantsinspektsiooni poolt pakutava [aruandluse keskkonna](#) kaudu pole aruande krüpteerimine vajalik,¹ kuid esitatavad dokumendid peavad olema digiallkirjastatud (määruse nr 9 § 6 lg 4). Digiallkirjastamise eesmärk on ühelt poolt veenduda, et aruande esitab selleks volitatud isik. Teisalt võimaldab digiallkiri kaitsta esitatavate andmete terviklust – kui keegi muudab esitatavat XML-faili, muutub digiallkiri kehtetuks ning andmete volitamata muutmine tuleb ilmsiks.

Kui aruande edastamiseks kasutatakse avalikku kanalit, näiteks Internetti, peab määruse nr 9 § 6 lg 3 kohaselt aruandesõnum olema krüptitud ja digitaalselt allkirjastatud. Edastatava aruandesõnumi turvamiseks näeb määruse § 6 lg 2 ette kaks alternatiivi: turvamine OpenPGPga, mis on laialt kasutatav e-kirjade krüpteerimise vahend või turvamine DigiDoc-iga. Viimane on Eesti riigi poolt pakutav digiallkirjastamise ja dokumentide krüpteerimise tarkvara.

Seega tuleb aruanded igal juhul digitaalselt allkirjastada. Aruande elektrooniline esitamine eeldab ID-kaardi või mobiil-ID, vajaliku tark- ja riistvara (v.a juhul, kui esitatakse avalikus kohas arvutit kasutades) ning oskusteabe olemasolu. ID-kaardi omamine on kohustuslik nii Eesti

¹ Teabe edastamiseks kasutatakse turvatud kanalit (https).

kodanikele kui ka Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel püsivalt viibivatele (elavatele) välismaalastele [isikut tõendavate dokumentide seaduse](#) alusel. Lisaks peavad kehtima ID-kaardi sertifikaadid² ja olemas olema nende kasutamiseks vajalikud turva- ehk PIN-koodid või olema aktiveeritud mobiil-ID teenus³. Kuigi seadus ei kohusta otseselt kehtivat sertifikaati omama, näeb ITDS § 18¹ lg 3 otseselt ette, et avalik-õigusliku teenuse elektroonilisel osutamisel on õigus nõuda isikutunnistusele kantud või digitaalsele isikutunnistusele kantud digitaalset tuvastamist ja digitaalset allkirjastamist võimaldava sertifikaadi kasutamist. Kui isik keeldub digitaalset tuvastamist ja digitaalset allkirjastamist võimaldava sertifikaadi kasutamisest, võib jätta talle elektroonilise taotluse alusel avalik-õigusliku teenuse osutamata (ITDS § 18¹ lg 3 lause 2).

Aruannete elektroonilise esitamise eesmärk on muuta aruandluse süsteem efektiivseks ning viia ettevõtjate aruandluskohustus riigi ees minimaalseks. Põhiseadusest tuleneva hea halduse põhimõtte nõuab inimese võimalikult vähest koormamist suhetes avaliku võimuga: inimene peab saama oma õigust kasutada või kohustust täita võimalikult kiiresti ja mugavalt, üleliigse asjaajamise ja kuluta. Infoühiskonnas tähendab see muuhulgas asjaajamist interneti teel. Juba 01.01.2010 jõustus näiteks [äriseadustiku](#) muudatus, millega muudeti kohustuslikuks majandusaasta aruande elektrooniline esitamine e-aruandluskeskkonna kaudu (§ 32 lg 3).

Kohustusliku elektroonilise kommunikatsiooni sisseseadmisel peab riik ulatama vajadusel kodanikule abikäe. ID-kaardiga tekkivate tõrgete korral saab kasutada abi, mida osutab hetkel AS SK ID Solutions AS.⁴ Krüpteerimise kui tehniliselt keerukama olukorra kõrval on alternatiiv kasutada ainult digiallkirjastamist ning esitada nõutav aruanne Finantsinspektsiooni veebilehe kaudu. Kui Teil ei õnnestu digiallkirja anda oma isiklikust arvutist, saab aruandeid esitada rahvaraamatukogudesse või avalikesse internetipunktidesse paigaldatud avalikest arvutitest, mis on üldjuhul varustatud kaardilugejaga ja võimaldavad ID-kaardiga digiallkirjastamist.

Lõpetuseks tänan Teid, et tõstasite oma avalduses väga olulise küsimuse. Info- ja kommunikatsioonilahenduste kasutuselevõtt ka avalike teenuste osutamisel on ühelt poolt osa infotehnoloogilisest arengust, teisalt siiski üksnes vahend riigiga suhtlemiseks, mille valikul peab riik tagama selle kättesaadavuse ja kasutuse. Et antud juhul esinevad paindlikud võimalused aruande elektrooniliseks koostamiseks ja esitamiseks ning digiallkirjastamisel tõusetuvate küsimuste osas on võimalik nõu küsida, on Põhiseadusele tuginedes raske väita, et kindlustusmaaklerite elektroonilise aruandluse kohustus on põhiseadusega vastuolus.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Monika Mikiver 693 8412 monika.mikiver@oiguskantsler.ee
Epp Maaten 693 8438 epp.maaten@oiguskantsler.ee

² ITDS § 19¹ lg 1 ls 1: "Isikutunnistusele kantakse digitaalset tuvastamist võimaldavat sertifikaat ning digitaalset allkirjastamist võimaldavat sertifikaat." 14.03.2017.

³ Rohkem teavet selle kohta: <http://www.id.ee/index.php?id=36827>.

⁴ ID-kaardi abikeskus telefonil 1777 või 677 3377 või aadressil abi@id.ee. Teave kättesaadav: <http://www.id.ee/>. 14.03.2017.